

אירוע 2 - השימוש בירי צלפים בנצרת ביום 2.10.00¹

רקע

1. ביום 2.10.00, סמוך לשעה 16:00, הגיעו צלפי הימ"מ לנצרת. הצבת אנשי הימ"מ והצלפים בנצרת באותו יום נעשתה בעקבות ירי של אש חיה בנצרת, יום קודם לכן, על השוטר מאיר אסולין, ופציעתו כתוצאה מירי זה; וכן עקב צפי להסלמה בהתפרעויות, בשל מותו של המנוח איאד לואבנה ותהלוכת האבל וההלוויה, אשר היו צפויות להתקיים באותו יום בשעות אחר הצהריים.

עקב החשש מהסלמה בהתפרעויות, והחשש להחרפה באמצעים בהם נקטו מפירי הסדר נגד כוחות המשטרה, הורה מפקד מרחב העמקים, ניצב משנה ולדמן, לצלפים להתמקם על גג של בניין סמוך לתחנת המשטרה, ונתן להם הנחיות פתיחה באש לעבר מידי אבנים באמצעות רוגטקות, אשר מסכנים את חיי השוטרים.

מהראיות עולה, כי במהלך שעות אחר הצהריים נפגעו כתוצאה מירי הצלפים שני אנשים.

2. באירוע זה ישנם שני חשודים, אשר הוזהרו על ידי הוועדה: ניצב רון שחשוד בכך שהורה לנצ"מ ולדמן לעשות שימוש בצלפים, ואילו נצ"מ ולדמן החשוד בכך שהורה על ירי כאמור.

3. טענתו של ניצב רון היא שכלל לא ידע על השימוש בירי צלפים בנצרת באותו יום. עם זאת אומר ניצב רון, כי אין זה משנה, מאחר שאין זה מפחית מאחריותו להפעלתם בהיותו הממ"ז.

4. טענתו של נצ"מ ולדמן לגבי הצורך בשימוש בצלפים היא, שהיתה סכנה לחיי אדם, שנשקפה מהשימוש בקלע דוד מצד מפירי הסדר. האמצעים הרגילים לפיזור המון לא יכלו, לטענתו, להוות תשובה מספקת לאותה סכנה. לכן, הדרך להתמודד עם אותה סכנת חיים היתה באמצעות הפעלת הצלפים. עמדתו היא שהוא לא חרג מהמותר כשהורה על ירי הצלפים, וכי דאגתו לכוחות המשטרה שהיו במקום הצדיקה את הפעלת הצלפים.

5. פרק זה יעסוק בבחינת חוקיות ההחלטה להפעיל את הצלפים. דהיינו, האם ישנן ראיות מספיקות להוכיח במשפט פלילי, כי לא היה צידוק לעשות שימוש בירי צלפים באותו אירוע.

¹ פרק זה נגזר בהיבטיו המשפטיים במידה רבה מהפרק המקיף בעניין השימוש בירי צלפים באום אל פחם – אירוע 1. על מנת לחסוך בקריאה ובדיון, לא נערכה חזרה על ההיבטים המשפטיים. על כן יש לקרוא פרק זה בסמיכות ולאחר קריאת הפרק בנושא ירי הצלפים באום אל פחם.

תמצית מסקנות הוועדה

6. הוועדה קבעה כי:

”... לגבי הסיכון שנבע מאותם מידי אבנים, נוכל לומר בקיצור, כי לא שוכנענו מהראיות שבפנינו שהירי נעשה לעבר אנשים שסיכנו שוטרים שהיו בסמוך להם, כטענת הצלפים. גם אם נזרקו אבנים באמצעות קלע, אותם שיקולים שהוזכרו לעיל באשר לירי צלפים באום אל-פחם יפים גם כאן, כדי לשלול את ההצדקה לירי הצלפים. זאת ועוד. בשונה מהירי באום אל-פחם, לא היה בנצרת פיקוח של ממש על ירי הצלפים ב-2.10.00, מצד המפקד הטריטוריאלי בשטח, מפקד המרחב, שאפשר לו לברר ולהשתכנע אם הירי מוצדק אם לאו...”².

העובדות

7. עיקרי העובדות בפרשייה זו אינו שנוי במחלוקת, והוא עולה באופן ברור מדברי העדים השונים שהעידו בפני הוועדה. להלן תפורטנה העובדות העולות מן הראיות, אשר מתארות את ההתרחשויות בנצרת ביום 2.10.2000³:

ביום 2.10.00, לאחר סגירת ציר 65, ופינוי כוחות המשטרה משם, סמוך לשעה 15:00, הורה ניצב רון לאנשי הימ”מ שהיו באום אלפחם באותו יום לעשות דרכם לנצרת, על מנת לתגבר את כוחות המשטרה שהיו במקום⁴.

כאמור לעיל, הצבת אנשי הימ”מ וצלפים בנצרת באותו יום נעשתה עקב ירי של אש חיה בנצרת, יום קודם לכן, לעבר השוטר מאיר אסולין, ופציעתו כתוצאה מירי זה; וכן עקב צפי להסלמה בהתפרעויות עקב מותו של המנוח איאד לואבנה ותהלוכת האבל וההלוויה, אשר היו צפויות להתקיים באותו יום בשעות אחר הצהריים.

צוותי הימ”מ הגיעו למשטרת המחוז הצפוני, שם נפגשו עם נצי”מ ולדמן, אשר נתן להם תדריך קצר לגבי האירועים בנצרת. נצי”מ ולדמן תאר בפני המכונה י.ט., מפקד צוותי הימ”מ, את האירועים שהיו בנצרת ביום הקודם, לרבות התפרעויות ברחוב פאולוס סמוך לתחנת המשטרה, ירי אש חיה לעבר שוטר, ואף את החשש לכיבוש תחנת המשטרה וציין בפניו, כי ישנו צפי לאירועים מסוג זה אף באותו יום⁵.

² לפירוט עמדת הוועדה בנוגע לשימוש בירי צלפים כלפי מידי אבנים באמצעות קלע, ר’ הפרק בעניין אום אלפחם
³ מקום בו לא צוינה ליד העובדה המתוארת הפנייה לעדות, מדובר בעובדה המצוטטת מדו”ח הוועדה.

⁴ המכונה י.ט., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.07.

⁵ המכונה י.ט., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.07.

אחד משני צוותי הימ"מ נסע לתחנת המשטרה בנצרת, ואילו הצוות השני נשאר במחוז למקרה שיהיו אירועים נוספים. צוות הימ"מ התקשה להיכנס לנצרת, בשל התפרעות, במהלכה ידו מתפרעים אבנים לעבר כוחות הבטחון.⁶

בתחנת המשטרה בנצרת נפגש צוות הימ"מ פעם נוספת עם נצי"מ ולדמן.⁷ במהלך פגישה זו החליפו ביניהם ולדמן והמכונה י.ט. אינפורמציה חיונית. ולדמן הסביר לי.ט. מה המצב בשטח, וי.ט. הסביר לולדמן, באופן כללי, את שיטת העבודה של צלפי הימ"מ, לרבות השימוש באיש קשר עם הצלפים.

נצי"מ ולדמן יצא לסיור עם המכונה י.ט., אחד הצלפים ואנשי ימ"מ ויס"מ נוספים. במהלך הסיור הראה להם ניצב משנה ולדמן את האיזור בו היו התפרעויות ביום הקודם, וכן נבחרה עמדה על גג בניין סמוך לתחנת המשטרה, בה יתמקמו הצלפים.⁸

ההנחיה של נצי"מ ולדמן לכוחות הבטחון באותו יום היתה למנוע ממתפרעים להתקרב לתחנת המשטרה, ולשמור על גזרת התחנה,⁹ ותפקידם של שוטרי הימ"מ היה לאבטח את השוטרים בשטח.¹⁰

לאחר הסיור חזרו נצי"מ ולדמן, י.ט. והצלף לתחנת המשטרה, ושם נתן נצי"מ ולדמן הוראות פתיחה באש הן לכוחות המשטרה בשטח והן לצלפים.¹¹

הוראות פתיחה באש לכוחות בשטח:

במידה וישנה סכנת חיים ממשית, יש לירות על מנת לנטרל.¹² המכונה י.ט. הסביר לוועדה, כי נטרול משמעו לירות על מנת לפגוע. ההנחיה אינה לכוון לאיבר מסוים בגוף, והמטרה אינה להרוג, אלא למנוע את הסכנה המיידית.¹³

הוראות פתיחה באש לצלפים:

סכנת חיים ממשית – ירי על מנת לנטרל; ככל שישנם מתפרעים, שמיידיים אבנים באמצעות רוגטקות או בקבוקי תבערה בטווחים שמסכנים באופן ממשי חיי אדם, יש לירות לחלק

⁶ המכונה י.ט., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.07.

⁷ המכונה י.ט., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.07.

⁸ המכונה י.ט., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.07.

⁹ המכונה י.ט., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.07.

¹⁰ המכונה י.ט., עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

¹¹ ישנן מספר עדויות לגבי הוראות הפתיחה באש: המכונה י.ט., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.07; המכונה י.ט., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01; נמצא מקום לפרט גם את הוראות הפתיחה באש לכוחות בשטח, בשל התייחסות הוועדה להוראות אלה.

¹² המכונה י.ט., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.07. המכונה י.ט. נתן דוגמאות ל"סכנת חיים ממשית": אדם ששולף נשק ומתכוון לירות; אדם הבא מזוין באבן, מכשיר דקירה או בקת"ב וכד' ועומד לעשות בהם שימוש כשהוא נמצא בטווח קרוב.

¹³ המכונה י.ט., עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה. המכונה י.ט. הסביר לוועדה, כי יש הבדל בין שוטר רגיל שאין לו היכולת והכלים לדייק לבין צלף, המסוגל לכך, ולכן צלף נדרש לכוון לרגל התחתונה, ואילו שוטר למרכז מסת ההגוף.

התחתון של הרגל, וזאת לאחר קבלת אישור מניצב משנה ולדמן¹⁴. מהראיות עולה, שהוסבר לצלפים שסכנת חיים קיימת במקרים בהם המתפרע נמצא בטווח קרוב לשוטרים בשטח ועומד ליידות את האבן או את בקבוק התבערה¹⁵.

8. מהראיות עולה, כי נצ"מ ולדמן שאל את הצלפים מה היו הוראות הפתיחה באש שקיבלו מהממ"ז באום אלפחם, ונתן להם הוראות פתיחה באש בהתאם להוראות אלה¹⁶.

9. יודגש, כי לא ברור לגמרי מהראיות האם ההנחיה היתה לירות לעבר מידי אבנים באמצעות רוגטקה או באמצעות קלע דוד. חלק מהעדים שהתייחסו להנחיות הפתיחה באש, שניתנו על ידי נצ"מ ולדמן, עשו שימוש בעדויותיהם במילה "רוגטקה", מבלי שעשו או התבקשו לעשות הבחנה בין רוגטקה לקלע דוד; ואולם העדים אף חזרו וצינו, כי הוראות הפתיחה באש היו זהות להוראות הפתיחה באש שקיבלו מניצב רון, ובוצעו לעבר מתפרעים מאותו סוג, אליהם כיוון ניצב רון בהנחיותיו¹⁷. מהעדויות של המעורבים בהפעלת הצלפים באום אלפחם עולה באופן חד משמעי, כי ההנחיה של ניצב רון היתה לירות לעבר מתפרעים שעשו שימוש בקלע דוד ולא ברוגטקה, והעדים אף הסבירו את ההבדל בין שני מכשירים אלה בפני הוועדה. המכונה י.ט. ערך רישום בזמן אמת של הנחיות הפתיחה באש, שנתן נצ"מ ולדמן, וכך הוא כתב¹⁸:

"הוראות פתיחה באש שניתנו על ידי הממ"ר היו: צלפים: א. סכנת חיים ממשית, ירי על מנת לנטרל. ב. בקת"ב בטווח מסוכן - ירי לרגליים חלק תחתון. ג. קלע דוד (ההדגשה אינה במקור) בטווח מסוכן - ירי לרגליים חלק תחתון. הוחלט שמלבד סכנת חיים ממשית, כל ירי צלפים יאושר על ידי ממ"ר".

ואכן, ככל הנראה כפועל יוצא של האמור לעיל, בדו"ח הוועדה מצוין כי ההנחיה של נצ"מ ולדמן לצלפים היתה לירות לעבר מתפרעים שעשו שימוש בקלע. מכל מקום, כיוון שמהראיות עולה שהמרחק בין המתפרעים שידו אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה לבין השוטרים שלעברם יודו האבנים היה בין 30 מ' ל-50 מ' [לעומת 100-150 מ' באום אלפחם], נראה כי החשיבות של ענין זה פוחתת באופן משמעותי.

10. נצ"מ ולדמן העיד, כי הפעלת הצלפים נעשתה על ידו, לאחר שמפקד המחוז הודיע לו שאנשי ימ"מ יגיעו לגזרת נצרת, ועל דעת מפקד המחוז¹⁹. מפקד המחוז ציין באוזניו גם את הסכנות המצדיקות, לדעתו, ירי של צלפים²⁰. ניצב רון לא זכר את העברת הצלפים לנצרת ואת שיחתו עם ולדמן בנושא זה. עם זאת, אמר בעדותו ש"מישהו שוגה וזכרנו לא עומד לו, אפשר שזה

¹⁴ המכונה י.ט., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.07. חלק מהעדים מוסרים כי ההנחיה היתה לגבי רעולי פנים – ר' למשל המכונה נ', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.07.

¹⁵ המכונה י.ט., עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

¹⁶ המכונה א', עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה; המכונה נ', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.07.

¹⁷ המכונה א', עדותו בשלב השני בפני הוועדה; המכונה נ', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.07.

¹⁸ יצוין כי לא נמצא המסמך, משום שהוא חסוי. עם זאת הוא צוטט על ידי הוועדה, ועל כך הוזכר.

¹⁹ תנ"צ משה ולדמן, הודעתו בפני אוספי החומר.

²⁰ תנ"צ משה ולדמן, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

אני, ובין אם כך ובין אם כך, אין הדבר גורע מאחריותי²¹. עוד העיד ניצב רון, כי כפי שהיה לגיטימי בעיניו להפעיל צלפים באום אלפחם בנסיבות בהן הופעלו, כך זה לגיטימי בעיניו להפעילם גם בנצרת, מקום בו קיימת סכנה ממשית לחיי שוטרים, ואין אמצעים אחרים למגר סכנה זו²².

11. שני צלפי הימ"מ שפעלו בנצרת באותו יום היו המכונים א' ונ', אשר היו גם בין הצלפים שפעלו באום אל-פחם. איש ימ"מ נוסף, המכונה ש', עמד על הגג עם הצלפים, ושימש כמקשר²³ בינם לבין המכונה ס', אשר עמד בצמוד לניצב משנה ולדמן ואמור היה לקבל את אישורו לכל בקשת ירי ולהעבירו למבקש.

12. במהלך העימותים בעיר, יידו המתפרעים אבנים והשליכו בקבוקי תבערה לעבר השוטרים, תוך שהם מנצלים את הסמטאות הצרות במקום, על מנת להסתתר ובכך להמשיך לפגוע בשוטרים.

13. בשעות אחר הצהריים המאוחרות, עקב גל מהומות, והתקרבות מתפרעים, אשר ידו אבנים, לעבר כוחות המשטרה²⁴, התמקמו הצלפים על הגג שאותר מראש. מהראיות עולה, כי באותו שלב היתה תעוזת יתר של המתפרעים. התקבלו דיווחים של הצלפים, שמתפרעים יוצאים ממסדרון שמחבר בין רחוב פאולוס לבין רחוב הבנקים, רצים לעבר השוטרים בשטח ומיידים לעברם אבנים באמצעות רוגטקות²⁵.

הצלפים איתרו את אותם מתפרעים שידו אבנים באמצעות רוגטקות, וסיכנו את חיי השוטרים, העבירו דיווח לש', אשר עמד עמם על הגג והוא ביקש אישור לירי מניצב משנה ולדמן, באמצעות המכונה ס'.

לאחר שקיבלו את האישור, בחלוף מספר שניות עד דקה, ירו הצלפים לעבר אותו מתפרע. מהראיות עולה, כי ככל שאותו מתפרע כבר לא סיכן את הכוחות, נמנעו הצלפים מלירות בו, אלא אם חזרו וראו, כי הוא שב ומסכן את הכוחות.

14. מהראיות עולה, כי נצ"מ ולדמן לא איתרו בכל מקרה בו נתבקש אישור, את האדם הספציפי לגביו התבקש האישור, אלא אישר לירות על-פי התיאור שנתן לו ס', וזאת תוך הסתמכות על שיקול דעתם של הצלפים²⁶. כשנשאל נצ"מ ולדמן מדוע, אם כך, דרש לתת אישור, הסביר כי

²¹ ניצב רון, עדותו בשלב הראשון בפני הועדה.

²² ניצב רון, עדותו בשלב הראשון בפני הועדה.

²³ יצוין כי ש' אינו צלף ולא שימש כמפקד הצלפים, כפי שהיה באום אלפחם. מדובר באיש ימ"מ שנשלח לאבטח את הצלפים וכן לשמש כאיש קשר בינם לבין הממ"ר.

²⁴ המכונה י.ט., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

²⁵ המכונה ס', עדותו בשלב השני בפני הועדה.

²⁶ נצ"מ ולדמן, הודעתו בפני אוספי החומר, עדותו בשלב השני בפני הועדה.

עשה זאת, משום שהבין מהם שדרוש להם אישור על מנת לירות ובכדי להבטיח שליטה על ירי הצלפים.²⁷

מהראיות לא ברור האם הצלפים ביקשו אישור לירות שלוש פעמים או פעמיים. חלק מהעדים אומר כי התבקשו אישורים שלוש פעמים,²⁸ ואילו נצ"מ ולדמן אומר כי אישר רק פעמיים.²⁹

נצ"מ ולדמן ציין בעדותו בפני הוועדה, כי בטרם נתן אישור וידא עם הצלפים, כי אין חשש שאחרים יפגעו מהירי, ורק לאחר שקיבל תשובה חיובית, אישר את הירי.³⁰

15. מהראיות אף עולה כי המרחק בין המתפרעים, ביניהם מיידי אבנים באמצעות קלע או רוגטקה, לבין השוטרים בשטח היה בין 30 ל-50 מ'.³¹ ניצב משנה ולדמן העיד כי היו מתפרעים שידו אבנים באמצעות קלע או רוגטקה, אשר קיצרו את הטווח עד לכעשרה מטרים, כשרצו מתוך הסמטאות לעבר השוטרים, וברחו חזרה לסמטאות.³²

שאלת הקשר הסיבתי בין ירי הצלפים לבין הפגיעות בעדים

16. מהראיות עולה כי כל אחד מהצלפים ירה שתי יריות בלבד, כאשר במקרה אחד שני הצלפים ירו לעבר אותו מתפרע.³³ כל אחד מהצלפים העיד כי ירה פעמיים, ובשתי הפעמים ראה, כי האדם לכיוונו ירה, נפגע ופונה.³⁴

17. ואכן, מהראיות המצויות בתיק, אנו יודעים כי שני אנשים נפגעו באותו יום מירי - עלי בשתאווי סובחי, אשר נפגע בירך שמאל, והילאל סילאווי אשר נפגע בכתפו. הוועדה קבעה, כי שניהם עמדו ברחוב הבנקים או בסמוך לו בעת שנפגעו, וכי סביר להניח, שהשניים נפגעו מירי הצלפים. אלא שלמקרא החומר וכפי שיפורט להלן, נראה כי אין ראיות מספיקות להוכחה מעבר לספק סביר, כי השניים נפגעו כתוצאה מירי הצלפים.

18. מהראיות עולה כי מלבד ירי הצלפים, שוטרים נוספים ירו אש חיה בנצרת באותו יום לעבר המתפרעים. לגבי שני הנפגעים אין ראיות אובייקטיביות ישירות הקושרות את פגיעתם לירי הצלפים [כגון זיהוי קליעים].

²⁷ נצ"מ ולדמן, הודעתו בפני אוספי החומר.

²⁸ המכונה ס', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

²⁹ נצ"מ ולדמן, עדותו בשלב השני בפני הוועדה. גם המכונה ש', אשר קישר בין הצלפים לבין ולדמן, אומר שהוא זוכר שני מקרים של ירי, המכונה ש', עדותו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

³⁰ נצ"מ ולדמן, הודעתו בפני אוספי החומר.

³¹ המכונה נ', עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה, עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

³² נצ"מ ולדמן, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה. יצוין, כי הצלפים לא נשאלו אם ירו לעבר המתפרעים שקיצרו את הטווח כאמור.

³³ המכונה נ', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

³⁴ המכונה א', הודעתו בפני אוספי החומר, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה; המכונה נ', עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

19. זאת ועוד : מעדותו של עלי בשתאווי עולה, כי בחור נוסף בשם מוחמד מרוואן אבו רביע, נפגע בשתי רגליו כתוצאה מירי הצלפים בנצרת באותו יום. אבו רביע לא הוזכר בדו"ח הוועדה, ואף לא נחקר במח"ש, שכן על פי דברי עלי בשתאווי, העד שוהה כיום בחוץ לארץ וכתובתו אינה ידועה.

20. בנוסף, אחד הנפגעים, הילאל סילאווי, אמר בעדותו בפני הוועדה³⁵, כי צפה מהצד במתרחש במקום, יחד עם אנשים נוספים, כשלפתע הבחין באדם שנפגע מירי הצלפים וחש לעזור לו, ושאז ירו הצלפים גם לכיוונו ופגעו בו ; אלא שבעדותו במח"ש מסר העד גרסה אחרת לחלוטין, תוך שציין במפורש כי שיקר בפני הוועדה. על פי עדותו במח"ש, בעת האירוע, נהג במשאית בדרכו לעבודה והגיע לאחד הצמתים באזור. לאחר מכן, כשהיה בבית החולים, סיפרו לו כי נפגע מכדור בכתף, והמשאית, בה נהג, המשיכה בנסיעה עד שנעצרה בקיר. כמו כן מסר, כי לא ראה צלפים במקום. בנסיבות אלה, לא ניתן לקבוע על ידי מי נפגע עד זה ובאילו נסיבות, ואף לגבי הנפגע השני, בהתחשב בכל הנאמר לעיל, ישנה אפשרות כי נפגע מירי של אדם אחר, שאינו נמנה על כח הצלפים³⁶.

21. אכן, הצלפים מציינים כי פגעו בכל מי שירו לכיוונו, ולפיכך, לכל הפחות לכאורה, ישנם שניים שנפגעו מירי הצלפים ולכל היותר שלושה ; ואולם, בנסיבות אלה יקשה להוכיח במשפט פלילי, ששני הנפגעים הללו נפגעו דווקא מירי הצלפים.

22. מכל מקום, כיוון שמסקנת הצוות היא שלא ניתן להוכיח במסגרת משפט פלילי כי הנחייתו של ולדמן לצלפים היתה בלתי חוקית, לא נמצא צורך להרחיב מעבר לכך בסוגיית הקשר הסיבתי.

האזהרות

23. כפי שצוין לעיל, בפרשייה זו הוזהרו על ידי הוועדה ניצב אליק רון וניצב משנה ולדמן. להלן פירוט האזהרות :

ניצב רון

"בהיותו מפקד המחוז הצפוני של משטרת ישראל, הורה על שימוש בצלפים, או התיר את השימוש בהם, כנגד מיידי אבנים בנצרת ביום 2.10.00, ללא הצדקה, ובניגוד להוראות המחייבות במשטרה בנוגע לשימוש בירי באש חיה. כתוצאה מירי זה, נפגעו שלושה אנשים. הוא לא דאג לברר, לאחר מעשה, את תוצאות הנחייתו לשימוש בירי כזה, ולאחר מכן אף נמנע מלדאוג לתיעוד כלשהו של הוראתו על שימוש בצלפים בנצרת".

³⁵ הילאל סילאווי, מכתב עדות לאוספי החומר מיום 14.6.2001, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

³⁶ הילאל סילאווי, הודעתו במח"ש מיום 30.1.05.

יצוין כי בסופו של דבר קבעה הוועדה, כי הוכח שרק שני אנשים נפצעו באותו יום ובאותו מקום ולא שלושה.

ניצב משנה ולדמן

"בהיותו מפקד מרחב עמקים של משטרת ישראל, היה אחראי, במסגרת עימותים בנצרת ביום 2.10.00, להפעלה של ירי צלפים באש חיה, ללא הצדקה ובניגוד לנהלים ולהנחיות המשטרה. בגדר זה:

א) נתן לצלפים הנחיות לפתיחה באש חיה בלא שהיתה לכך הצדקה, ובניגוד להנחיות ולהוראות המחייבות במשטרה;

ב) הורה ואישר פרטנית, בשלושה מקרים, ירי הצלפים באש חיה, לעבר מידי אבנים, בלא הצדקה;

ג) לא קיים פיקוח מספיק על הירי ועל ביצועו;

ד) היה אחראי לירי צלפים באש חיה, אשר מנסיבות העניין בכללותן עולה כי בוצע למטרות הרתעה ופיזור הפרות סדר;

ה) נמנע מלדאוג לתיעוד כלשהו של ירי הצלפים או של תוצאותיו, או מדיווח על ירי הצלפים, לרבות למפקד המחוז הצפוני של משטרת ישראל, וזאת אף שתיעוד ודיווח כאמור התבקשו מנסיבות העניין ומנוהלי המשטרה".

יצוין כי שאלת הדיווח והתיעוד על השימוש בירי צלפים אינה נוגעת לדין הפלילי, ולפיכך לא תבחן בחוות דעת זו.

בחינת הסייגים לאחריות פלילית העומדים לחשודים בחוק

העונשין³⁷

24. השאלה שעומדת לבחינה בפרק זה היא האם יש די ראיות על מנת לסתור את טענת החשודים, כי ההוראה לצלפים לפעול, ניתנה בשל חשש ממשי לפגיעה בחיי השוטרים והאזרחים שהיו בצומת. נאמר כבר עתה כי, המסקנה היא שאין ראיות מספיקות לסתור טענה זו.

25. הוועדה הגיעה למסקנה, שידוי אבן באמצעות קלע דוד אינו מהווה סכנה ממשית לפגיעה בחיים. נראה כי הוועדה לא בחנה את הנושא במישור של המשפט הפלילי ולא נבחנה השאלה אם יש ראיות מספיקות להוכיח מעבר לספק סביר, כי ידוי אבן באמצעות קלע דוד, אינו מהווה סכנת חיים. בחוות דעת זו ייבחן ההיבט הפלילי של הפרשה.

³⁷ לניתוח המצב המשפטי, ר' הפרק הרלבנטי בחוות הדעת בעניין אירוע י1 – הפעלת הצלפים באום אלפחם.

התנאי הראשון לתחולת הסייגים לאחריות פלילית – קיומו של חשש ממשי

לפגיעה בחיים או בשלמות הגוף

26. שאלת הסכנה הטמונה בידוי אבן באמצעות קלע דוד נבחנה על ידי הצוות באריכות בפרק שעניינו השימוש בירי צלפים בצומת אום אלפחם ביום 2.10.00, ולפיכך לא נמצא מקום לבחון סוגיה זו בשנית³⁸.

27. מעדויות הצלפים עולה, כי במקום האירוע היו מתפרעים רבים, אשר זרקו אבנים ובקבוקי תבערה לעבר כוח היס"מ שהיה במקום. עוד עולה, כי מהסמטה המחברת בין רחוב פאולוס לרחוב הבנקים, יצאו מתפרעים, אשר יידו אבנים, באמצעות קלע דוד/רוגטקה, לעבר כוח יס"מ עמקים ואף לעבר הצלפים עצמם. לטענת הצלפים, אותם מתפרעים יצרו במקום סכנה ממשית, בעיקר כלפי כוח יס"מ העמקים, ולכן ההחלטה לירות לעבר פלג גופם התחתון, כפי שפורט לעיל, הייתה מוצדקת. הצלפים הדגישו בחקירתם, כי ירו אך ורק לעבר מידי אבנים באמצעות קלע דוד/רוגטקה, וזאת בשל הסכנה שהייתה טמונה לכוח מנשק קר זה. זאת ועוד, מהראיות עולה, כי תחושת הסכנה בנצרת הייתה קשה אף יותר מהתחושה באום אל-פחם, שכן הרחובות שם צרים והמתפרעים ניצלו תנאים טופוגרפיים אלו כדי להסתתר בין הסמטאות.

להלן יפורטו מספר הבדלים בין ירי הצלפים באום אלפחם לבין ירי הצלפים בנצרת באותו יום, על מנת לבחון האם יש בהבדלים אלה, על מנת לשנות ממסקנתנו, כי ידוי אבן באמצעות קלע דוד מהווה סכנה ממשית לחיי אדם:

המרחק בין המתפרעים לבין כוחות המשטרה בשטח

28. כאמור לעיל, מהראיות עולה, כי המרחק בין המתפרעים לבין השוטרים בשטח היה בין 30 ל-50 מ'³⁹. ניצב משנה ולדמן העיד כי היו מתפרעים שיידו אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה, אשר קיצרו את הטווח עד לכעשרה מטרים, כשרצו מתוך הסמטאות לעבר השוטרים, וברחו חזרה לסמטאות⁴⁰.

הירי של הצלפים באום אלפחם בוצע לעבר מידי אבנים באמצעות קלע דוד, כאשר אלה היו במרחק של כ- 100-150 מ' מהשוטרים בשטח.

ברור, כי הטווח הקצר מגביר במאוד את הסכנה הנובעת מידוי אבן.

³⁸ ר' החלק הרלבנטי בפרק העוסק באירוע 1... לא נמצאו הבדלים משמעותיים בנסיבות בהן התבצע הירי. בשני המקרים מדובר בהתפרעות קשה, ובנצרת, כאמור לעיל, אף נעשה ניסיון יום קודם להשתלט על תחנת המשטרה.

³⁹ המכונה נ', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01, עדותו בשלב הראשון בפני הועדה, עדותו בשלב השני בפני הועדה.

⁴⁰ נצ"מ ולדמן, עדותו בשלב הראשון בפני הועדה. יצוין כי הצלפים לא נשאלו אם ירו לעבר המתפרעים שקיצרו את הטווח.

לסיכום נקודה זו, כפי שצוין בהרחבה בפרק הנוגע לשימוש בירי הצלפים באום אלפחם, אנו סבורים, כי המסוכנות הנובעת מפגיעתה של אבן, המוטלת מקלע או מרוגטקה, היא רבה ביותר, מה גם שטענה זו של החשודים נמצאה מחוזקת בעדויות של אנשי משטרה נוספים.

טענות שהועלו בדו"ח הוועדה בנוגע לשימוש בירי צלפים:

29. הוועדה לא פירטה טענות מיוחדות, באשר לשימוש בירי צלפים בנצרת, אלא הפנתה למסקנותיה בכל הנוגע לשימוש בירי צלפים באום אלפחם. אף מהאזהרה שניתנה לנצי"מ ולדמן ניתן ללמוד, כי אותם עניינים שהטרידו את הוועדה בנוגע לאום אלפחם נסבו גם על הירי בנצרת. עם זאת, הוועדה התייחסה לנושא העדר הפיקוח על הירי, הטעם מחמיר ביחס לחשודים בנצרת:

"... לגבי הסיכון שנבע מאותם מיידי אבנים, נוכל לומר בקיצור, כי לא שוכנענו מהראיות שבפנינו שהירי נעשה לעבר אנשים שסיכנו שוטרים שהיו בסמוך להם, כטענת הצלפים. גם אם נזרקו אבנים באמצעות קלע, אותם שיקולים שהוזכרו לעיל באשר לירי צלפים באום אל-פחם יפים גם כאן, כדי לשלול את ההצדקה לירי הצלפים. זאת ועוד. בשונה מהירי באום אל-פחם, לא היה בנצרת פיקוח של ממש על ירי הצלפים ב-2.10.00, מצד המפקד הטריטוריאלי בשטח, מפקד המרחב, שאיפשר לו לברר ולהשתכנע אם הירי מוצדק אם לאו..." (ההדגשה אינה במקור).

לא מצאנו לנכון לפרט ולבחון מחדש כל נקודה שהעלתה הוועדה בנוגע לאום אלפחם, משום שלרוב מדובר בבחינה נורמטיבית ולא עובדתית, וכן משום שהנסיבות וההנחיות לפתיחה באש בשני האירועים דומות ביותר. לפיכך, להלן, נתייחס אך ורק לאותן נקודות בהן יש הבדל בין שני האירועים וכן לנקודה הנוספת שהועלתה על ידי הוועדה:

I. הוראות הפתיחה באש שניתנו על ידי ולדמן

הוועדה קבעה כי:

"קיימות מספר גרסאות באשר להוראות הפתיחה באש שניתנו לצלפים. נראה לנו, שנוכל לסמוך על דברים שהעלה על הכתב י' ט' סמוך לירי הצלפים, על אף שבחלק מחקירתו המדריכה של בא כוחו של ולדמן היה י' ט' נכון לשנות מן האמור בדו"ח שכתב. בדו"ח כתב י' ט' כך: "הוראות פתיחה באש שניתנו על ידי הממ"ר היו: צלפים: א. סכנת חיים ממשית, ירי על מנת לנטרל. ב. בקת"ב [בקבוק תבערה] בטווח מסוכן - ירי לרגליים חלק תחתון. ג. קלע דוד בטווח מסוכן - ירי לרגליים חלק תחתון. הוחלט שמלבד סכנת חיים ממשית, כל ירי צלפים יאושר על ידי ממ"ר". כפי שהבהיר י' ט' בעדותו, "לנטרל" פירושו "להרים את הנשק, לכוון ולירות ... למרכז מסה". הירי לרגליים נועד, אם כן, למקרה שאין בו סכנת חיים ממשית, שאז הכוונה היא לא "לנטרל" את זורק בקבוק התבערה או אבנים בעזרת קלע, אלא למנוע הישנות המעשה."

מהאמור בדו"ח של י.ט. הסיקה הוועדה, כי ההנחיה לא כללה דרישה לסכנה ממשית, ככל שדובר במתפרעים המיידים בקבוקי תבערה או אבנים באמצעות קלע דוד.

נראה כי מסקנה זו של הוועדה אינה מתבקשת מעדותו של י.ט. אשר הסביר בפירוט בעדותו בפני הוועדה את שכתב בצורה מקוצרת:

"י' ט': אני אפרט את ההוראות פתיחה באש שקבלנו, לגבי הכוח הלוחם זה סכנת חיים ממשית, מיידית מה שקשור לנשק חם, לבקת"ב שעלול לסכן חיי אדם, לאיזה בחור שרץ עם סכין ואוטוטו עומד לתקוע אותו באדם חף מפשע, זה מה שנקרא סכנת חיים ממשית. לגבי הצלפים אז א. זה סכנת חיים ממשית ומיידית, ב. לגבי בקת"ביסטים שנמצאים בטווח כזה שעלולים לסכן חיי אדם זה ירי לחלק התחתון של הרגל ולגבי רוגטקות... שוב, שנמצאים בטווח שעלול לסכן חיי אדם, אז גם, ירי לחלק התחתון של הרגל כששוב, מה שסוכם בהמשך ובאותו רגע, זה שכל ירי על אנשים שמפעילים רוגטקות... ושוב, בטווח שמסכן, יקבל אישור לפני כן ע"י הממ"ר. השופט תאודור אור: כן, השאלה שלי לגבי הירי כנגד זורקי בקת"בים ורוגטקות, הואיל ובכל זאת היה דבר חדש 2.10, זה היה בכל זאת דבר חדש, האם דובר מתי זה מהווה סכנה? לא... כרגע אני שואל לא לגבי הטווח, נניח שמדובר בטווח שאפשר לזרוק בקת"ב או בטווח שאפשר לזרוק רוגטקה, באיזה שלב אם בכלל יש סכנת חיים, האם כשיש צפי כשהאיש יזרוק...

י' ט': כשהאיש עומד לזרוק ונמצא בטווח קרוב אז מבחינתי זה צפי לסכנת חיים"⁴¹.

הסבר זה, שניתן על ידי כותב המסמך, אינו מאפשר להגיע למסקנה ברמה הנדרשת במשפט פלילי, כי ההנחיה שניתנה על ידי ולדמן כללה אישור לירות במידי אבנים באמצעות קלע דוד ובמשליכי בקת"בים, וזאת אף אם לא נשקפה סכנה ממשית לפגיעה בחיים או בשלמות הגוף כתוצאה ממעשיהם. לכאורה, ההפך הוא הנכון.

יודגש כי עדות זו ניתנה כבר בשלב הראשון של החקירה בפני הוועדה, ולא תחת חקירה מדריכה, כפי שצויין בדו"ח הוועדה בקטע המצוטט לעיל.

יתרה מכך, עוד טרם חקירתו על-ידי ב"כ של נצ"מ ולדמן, נחקר י.ט. על-ידי בא כוחו של סני"צ מרמלשטיין והוא חזר על ההסבר המצוטט לעיל⁴²:

"עו"ד ברזני: אני מצטט משהו שאמרת, מ-634, עמוד 3: "מלבד בסכנת חיים ממשית, כל ירי צלפים יאושר על ידי הממ"ר". יש שני סוגי סכנת חיים - אחת ממשית שלא צריכה אישור ממ"ר ואחת שהיא כן צריכה אישור ממ"ר?
י.ט': מה שציינתי לגבי האישור ממ"ר, זה לגבי הרוגטקות ואם אני זוכר טוב, לגבי הבקת"בים.

עו"ד ברזני: ואיזה סכנת חיים לא צריכה אישור ממ"ר?

⁴¹ המכונה י.ט., עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

⁴² המכונה י.ט., עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

י.ט': דוגמה – אם אני מוציא קלאץ' עכשיו, מכוון אליך ובא אליך... ובא לירות בך, אז כנראה שלא צריך. אותו דבר אם אני בא עם סכין או משהו כזה...
 עו"ד ברזני: אבל הצלפים על הגג, אי אפשר לבוא אליהם עם סכין. אנחנו מדברים על הצלפים על הגג, שני סוגי הוראות פתיחה באש: אחת – סכנת חיים ממשית, שתיים – צריך לפנות לממ"ר.
 י.ט': אוקי, אני אסביר. אם אני בא עם סכין אליך, אני... לא כצלף, בא לדקור אותך ועכשיו אני בא, שליחה, לשסף את גרונך והצלף יכול להגן על חיידך, אז הוא צריך לעשות את זה."

לסיכום, על פי חומר הראיות, ההנחיה שנתן ולדמן אינה מלמדת כי אישר לירות במצב של העדר סכנת חיים ממשית.

II. דרך ביצוע הנחיית ניצב משנה ולדמן

הוועדה קבעה כי:

"... גם אם נזרקו אבנים באמצעות קלע, אותם שיקולים שהוזכרו לעיל באשר לירי צלפים באום אל-פחם יפים גם כאן..." (ההדגשות אינן במקור).

מדברים אלה משתמע לכאורה, כי הוועדה לא השתכנעה לחלוטין שהירי בוצע לעבר מידי אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה. עם זאת הוועדה אינה מפנה לראיות מהן עולה, כי הירי בוצע שלא בנסיבות שכאלה.

עם זאת, הגענו למסקנה שהראיות מוכיחות, כי הירי בוצע לעבר מתפרעים שידו אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה ולמצער, שלא נוכל להפריך טענה זו במסגרת הליך פלילי:

ראשית יצוין, כי מעדויות כל השוטרים שהעידו בפני הוועדה, ואשר לקחו חלק בהפעלת הצלפים, וכן מעדויות הצלפים עצמם, עולה באופן ברור וחד משמעי, כי הנחיתו של נצ"מ ולדמן היתה להפעיל את הצלפים רק כנגד מידי אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה. יתרה מכך, מדו"ח הוועדה, ומחקירותיה את נצ"מ ולדמן, עולה כי הוועדה אינה חולקת על תוכן ההנחיה. לפיכך, גם אם יתברר בסופו של דבר, כי בניגוד להנחיה, הירי בוצע גם לעבר מידי אבנים ללא קלע דוד או רוגטקה, נראה כי אין בכך על מנת להשפיע על מידת אשמתו של נצ"מ ולדמן, בנוגע לצידוק שהיה בבסיס מתן ההנחיה.

שנית, הצלפים העידו הן בפני הוועדה, הן במח"ש, כי הם ירו רק לעבר מתפרעים שידו אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה, ושסיכנו את הכוח, משום שהיו קרובים אליו⁴³.

⁴³ המכונה ש', עדותו בשלב השני בפני הוועדה; המכונה א' הודעתו בפני אוספי החומר, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה, עדותו בשלב השני בפני הוועדה; המכונה נ', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

אמנם, הנפגעים עצמם טוענים כי לא ידו אבנים כלל; ואולם מטבע הדברים, קיים קושי לסמוך על עדויות מעין אלה, ולא ניתן לקבוע לאורן - בוודאי לא ברמת הוודאות הנדרשת במשפט פלילי - כי הירי בוצע גם לעבר מתפרעים שלא ידו אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה. קיים חשש ממשי כי לנפגעים יש אינטרס ברור שלא לומר את האמת בנקודה זו: ככל שהם ידו אבנים באמצעות קלע דוד/רוגטקה, הם עברו עבירה חמורה, והודייתם עלולה לחשוף אותם להעמדה לדין פלילי או לכל הפחות לחבל בתביעה נזיקית שהוגשה נגד המדינה. יתרה מכך, כפי שצוין לעיל, אחד הנפגעים הודה בחקירתו במח"ש, כי שיקר בעדותו בפני הוועדה ולכן יש קושי לתת משקל לדבריו.

יצוין כי הצלפים עומתו עם טענות הנפגעים כי אלה לא ידו אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה, והשיבו כי הדבר בלתי אפשרי משום שהם ירו רק לכיוון מתפרעים שידו אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה וסיכנו את חיי השוטרים והאזרחים בצומת.

בנסיבות אלה, לא נמצאו ראיות המצביעות ברמת הוודאות הנדרשת במשפט פלילי, כי ירי הצלפים בוצע לעבר מפגינים שלא ידו אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה, ובכל אופן גם אם היו ראיות שכאלה, לא היה בכך כדי להשפיע על שאלת אחריותו של ניצב משנה ולדמן, שכן בחינת הנחייתו נעשית על פי לשונה ולא על פי אופן ביצועה בפועל.

III. עמדת הוועדה כי מטרת הירי היתה הרתעה

הוועדה קבעה כי:

"... העובדות, כפי שהוכחו, אף מלמדות שהירי לא נעשה במצב של סכנת חיים ממשית, אלא בא לסייע לפיזור הפרות סדר וכדי להרתיע זורקי אבנים..."

לקביעה זו של הוועדה ישנה משמעות נכבדה בכל הנוגע לבחינת החשדות התלויים ועומדים כנגד נצ"מ ולדמן. שכן, במידה ואכן יש בידינו ראיות מספיקות להוכיח כי מטרתו של ולדמן היתה להרתיע את המתפרעים, ולא למגר סכנה מוחשית לחיי השוטרים והאזרחים, הרי שלא היה צידוק להפעלת הצלפים.

אלא שהוועדה אינה מפרטת מהן הראיות העומדות ביסוד קביעה זו. יצוין כי בחומר הראיות לא נמצאו ראיות לכך שמטרת הפעלת הצלפים היתה לפיזור הפרות סדר והרתעת זורקי אבנים. נצ"מ ולדמן נחקר מפורשות בעניין זה והשיב כך:

"השופט האשם חטיב: באמת, בהמשך להערה שלך, אכן בהערכת מצב מאוחרת יותר, אדוני אומר שישנו פחד ורתיעה אחרי השימוש בצלפים, אז האם אפשר להבין מזה שהשימוש בצלפים באמת נועד ככלי הרתעה להמון?"

נצ"מ משה ולדמן: השימוש בצלפים נועד ככלי שמתפקידו להבטיח את שלום השוטרים ושל אזרחים שנקלעים. אני יודע שזה יצר אווירה של פחד, אבל לא זאת המטרה, המטרה של הכלי הזה להבטיח את שלום השוטרים שנמצאים באירוע"⁴⁴.

בנסיבות אלה, לא נמצאו ראיות, בודאי לא ברמה הנדרשת לצורך משפט פלילי, כי מטרת הפעלת הצלפים היתה לשם הרתעה ופיזור הפרות סדר.

IV. הצורך באישור ספציפי לכל מטרה

כאמור לעיל, מהעדויות עלה כי במסגרת מתן ההנחיה להפעיל את הצלפים, הורה נצ"מ ולדמן שכל ירי יאושר באופן ספציפי על ידו.

בהקשר זה, עלו כמה שאלות על ידי חברי הוועדה:

א. מהות הדרישה למתן אישור פרטני לכל ירי

הוועדה לא התייחסה לנקודה זו במפורש בדו"ח, אך מחקירות העדים ברור, כי נושא זה העסיק את חבריה. כאמור לעיל, מהעדויות עולה, כי הנחייתו של נצ"מ ולדמן לצלפים היתה, כי ככל שיש סכנה מוחשית ומיידית אין צורך באישור שלו לירות, ואילו ככל שמדובר בסכנת חיים ממשית, שנובעת ממתפרע שמיידי אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה או מתפרע שמשליך בקת"ב, נדרש אישור שלו.

מהשאלות שהפנו חברי הוועדה לעדים ניתן להסיק, כי הוועדה סברה שמהנחיה זו ניתן ללמוד, כי לא נבעה סכנה ממשית מצד המתפרעים שיידו אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה או השליכו בקבוקי תבערה.

אלא שהעדים הסבירו, כי העובדה שנדרש אישור לירי אינה מלמדת שאין סכנת חיים לכוחות בשטח. כך למשל, המכונה י.ט. הסביר, כי הרוגטקה היא נשק קטלני פחות מירי אש חיה, ולאדם לוקח זמן להתארגן כדי ליידות אבן באמצעותה, ולכן יש צורך באישור⁴⁵. בנסיבות אלה, האישור נדרש כדי להבטיח שליטה על ירי הצלפים באמצעות הפיקוד. דרישה זו נראית סבירה בנסיבות הענין ואין בה כשלעצמה כדי לשלול קיומה של סכנת חיים נמשכת, עימה נועד ירי הצלפים להתמודד.

לאור המסקנה, כי לכאורה ידוי אבן באמצעות קלע דוד או רוגטקה, בנסיבות שהיו בנצרת באותו היום, היווה סכנת חיים ממשית שמקורה בהתנהגות חוזרת ונשנית של מיידים וקלעי אבנים, ולאור המסקנה כי למצער, לא ניתן לשלול טענה זו ברמת הודאות הנדרשת במשפט פלילי, נראה, כי לא ניתן יהיה להוכיח במשפט פלילי - מעצם העובדה שנדרש אישור טרם הירי - כי לא נשקפה סכנת חיים מוחשית לשוטרים בזירה.

⁴⁴ נצ"מ ולדמן, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה. יצוין כי אף המכונה י.ט. העיד, כי לא כך התרשם מההנחיות.
⁴⁵ י.ט., עדותו בשלב השני בפני הוועדה. אף נצ"מ ולדמן התייחס לכך בעדותו בשלב השני בפני הוועדה.

ב. האישור לירות לעבר מיידי בקבוקי תבערה

נושא נוסף שהטריד את הוועדה בהקשר זה, הוא החלת ההנחיה של נצ"מ ולדמן גם על מתפרעים שהשליכו בקבוקי תבערה לעבר השוטרים בשטח. לעניין זה יצוין תחילה, כי בפועל לא ירו הצלפים לעבר משליכי בקבוקי תבערה, ולכן נקודה זו אינה רלוונטית לבחינת אחריותו הפלילית של ולדמן. בכל מקרה, לגוף הענין, ראוי להוסיף כי בקבוק תבערה המושלך מטווח קרוב עלול להתלקח ולהעלות באש את הסביבה בה פגע או את הגוף שעליו התנפץ והתלקח. בנסיבות אלה, נראה על פני הדברים שישנה סכנת חיים ממשית לשוטרים לעברם מבקשים המתפרעים להשליך בקבוקי תבערה.

מסקנה זו נשענת, בין היתר, על פסיקת בית המשפט העליון אשר קבע לאמור: **"בצדק קבע השופט קמא כי הבקבוק הוא בבחינת מיכל ריק, שהוכנס לתוכו חומר דליק ובד המשמש כפתיל השהייה, כך 'שבמצב שבו יוצת הפתיל הטבול בבנזין יוצת גם החומר הדליק שבבקבוק, כאשר השלכתו והתנפצותו של הבקבוק העשוי מזכוכית תביא להתלקחותו של הנוזל שבו, לרבות העצם שלעברו יושלך או יתנפץ אותו בקבוק'... האלתור כשלעצמו והשימוש ברכיבים תמימים באופיים, אינו שולל מן המוצר המוגמר את אופיו ככלי נשק אם סוגל לכך ואם במבנהו הסופי הוא נועד להזיק לאדם. כאשר מדובר בבקבוק תבערה, אין מדובר בכלי ייחודי או מקורי אלא בכלי בעל מאפיינים מוכרים שתכליתו המקובלת הינה לשמש נשק פוגעני ואף קטלני, שהרכבו הסופי מעיד על אופיו הפוגעני ועל תכלית ייצורו"** (ע"פ 9511/01 קובקוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(2), 687, עמ' 694-693).

ג. הזמן שעובר עד קבלת האישור

שאלה שחזרה ועלתה בחקירות שערכו חברי הוועדה היתה כמה זמן לוקח לאשר ירי לעבר מטרה ספציפית, והאם הסכנה הנובעת מהמתפרע לכיוונו מבקשים לירות, אינה חולפת עד למועד קבלת האישור.

בנוגע לחלקה הראשון של השאלה, מהעדויות השונות של המעורבים בדבר עלה, כי פרק הזמן לאישור ירי לעבר מטרה ספציפית ארך שניות ספורות. בנוגע לחלקה השני של השאלה, מהעדויות עולה, כי הירי בוצע לעבר מתפרעים, אשר ידו אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה כפעולה מתמשכת. הצלפים הסבירו, שאם המצב היה משתנה ולא נשקפה עוד מאותו מתפרע סכנת חיים יותר, לא היו יורים לעברו⁴⁶.

מעדויות אלה אנו למדים, כי לא ניתן לשלול את הטענה שהסכנה לא חלפה עד מתן אישור הירי, אלא היא שבה והתחדשה כפועל יוצא מהפעולה החוזרת של מיידה האבן באמצעות קלע דוד או רוגטקה.

⁴⁶ המכונה א', עדותו בשלב השני בפני הוועדה; נצ"מ ולדמן, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

ד. האם עצם הצורך באישור לא מצביע על כך שאין מדובר בסכנה ממשית

הוועדה קבעה כי :

"... כמו כן, די היה בפרק הזמן שעבר מאז שנתבקש אישור הירי עד שנתקבל אישורו של ולדמן, כדי לשנות את המצב שהיה קיים בעת שהוחלט לבקש אישור לירי. לעניין זה ראוי לצטט את דברי מפקד הימ"מ, המכונה פ' ג', אשר אמר בעדותו:

'יש מצבים מסוימים שהמפקדים בגזרה מגדירים שגם במצב של סכנת חיים, אש תיפתח באישור שלהם. עכשיו, אין מצב כזה באמת. כי אם יש סכנת חיים שהיא ברורה, וודאית, מיידיית, מוחשית, אתה חייב לפעול כדי לסכל אותה. אם יש לך זמן כדי [לפנות] למישהו ולקבל אישור, אז זו כנראה לא סכנת חיים ברורה, מיידיית ומוחשית'."

הוועדה הסתמכה במסקנתה על דבריו של המכונה פ.ג., שהיה מפקד הימ"מ בעת האירועים. פ.ג. נחקר בנושא זה בהקשר של האירועים באום אלפחם. בשל החשיבות שמייחסת הוועדה לדברים, יובא להלן המשך דבריו של המכונה פ.ג. באותה תשובה:

"... למעט חריג אחד, ואני גם אגיד מהו. בהנחה שאני עומד בהנחה שאני עומד בנקודה מסוימת, אני כמפקד הבכיר שטר (כך במקור), ואולי יותר מנוסה, ועומד לידי לוחם שהוא פחות מנוסה ויותר צעיר, והוא מזהה בעיניים שלו מצב של סכנת חיים. אני אומר לו: "חבוב, עכשיו אתה... אתה עדיין לא יורה". שיקול הדעת שלי במקרה הזה גובר. וגם להפך, יכול להיות מצב שמישהו לא ירצה לפתוח באש ויקבל ממני הנחיה לפתוח באש. הדוגמה הטובה בעיניי הזו, זה באום-אל-פחם. עמד מפקד בכיר בשטח וקיבל את ה-(לא נשמע – מדברים יחד) על הכוח". (ההדגשות אינן במקור).

ציטוט הדברים במלואם מלמד, כי אף פ.ג. סבור, שישנם מצבים בהם מוצדק לדרוש אישור של מפקד בכיר טרם ביצוע הירי על ידי הצלפים, גם כשישנה סכנת חיים ממשית, והוא אף מציין כדוגמא לכך את האישור שנדרש באום אלפחם.

בנוסף, הוועדה חזרה ושאלה מספר שוטרים שהינם מפקדים, מדוע צריך אשור לירי, אם מדובר בסכנה ממשית. נראה כי היטיב להסביר את העניין, קצין האג"מ המחוזי, דב לוצקי, שהשיב כך :

"אם צלף מאוים באופן אישי, הוא לא צריך לחכות לממ"ז. הוא נמצא בסכנה מיידיית ומוחשית. לכן הוא לא צריך לחכות להוראת ממ"ז בעניין. כשמשכיבים אותו בעמדה, לשמש כצלף בגזרה מסוימת, שמתוכה יכול להיות שיורים עלינו, או שפועלים בה אנשים שבאמצעות רוגטקות מהווים איום ממשי מוחשי ומיידי על אנשים שעוברים בדרך או על שוטרים, בהפעלה של האמצעי הזה הוא יפעל אך ורק באישור מפקד המחוז. הוא לא יכול לזהות את הסכנה. הוא יושב על המטרה. יכול להיות שההתרחשות לא נמצאת בעדשה שלו. לכן את ההחלטה

אם להפעיל את האמצעי הזה, הוא ימתין להוראות ממ"ז, ולא יפעל על דעת עצמו"⁴⁷.

יצוין, כי מלשון סעיפים 34 ו-34א לחוק העונשין, עולה, כי סייג לאחריות הפלילית יחול, מקום בו נדרש מעשה באופן מיידי, כדי להדוף סכנה מוחשית. דהיינו, על הסכנה להיות מוחשית בלבד, להבדיל ממיידי. המעשה, עם זאת, צריך להיות דרוש באופן מיידי, כדי למנוע את התפתחות אותה סכנה. בנסיבות אלה, ניכר כי ההמתנה לאישור לירות, אינה מאיינת את תחולת הסייג. אדרבא, דרישת האישור מראש נחזית להיות הפעלה מידתית של אמצעי הצלפים, ומהווה לכאורה אמצעי בקרה על השימוש באמצעי חריג זה.

לסיכום, נראה כי עצם העובדה שנדרש אישור ספציפי של נצ"מ ולדמן לכל ירי, אינה ראייה מספיקה לכך שלא נשקפה לכוחות סכנה ממשית.

V. תהליך אישור הירי

הוועדה קבעה כי:

"... תהליך אישור הירי בנצרת התבצע בפועל באופן הבא: איש הקשר שהיה על הגג עם הצלפים, או מי מהצלפים, היה מזהה אדם המסכן ממשית את כוחות המשטרה. בהמשך לזיהוי, היה איש הקשר שעל הגג מודיע על כך בקשר לאיש הקשר הצמוד ולדמן. איש הקשר הצמוד ולדמן היה מעביר אליו את הדיווח שקיבל, ולדמן היה אמור להחליט אם לאשר את הירי על פי הפרטים שנמסרו לו. ולדמן לא היה קשר עין עם הזירה לעברה בוצע הירי. האישור היה מגיע אל הצלפים באותם צינורות. בפועל, מנגנון הפיקוח והאישור של ולדמן לא היה ממשית. מן הראיות עליהן נוכל לסמוך עולה שהאישור ניתן על ידו בלא שידע במדויק אם נשקפת סכנה מן המתפרעים שהצלפים או איש הקשר סברו שראוי לירות לעברם..."

אכן, מהראיות עולה, כי נצ"מ ולדמן לא איתר בעצמו בכל מקרה בו נתבקש אישור את האובייקט הרלבנטי, אלא אישר לירות על-פי התיאור שנתן לו ס', ותוך הסתמכות על דיווחי הצלפים⁴⁸. כשנשאל נצ"מ ולדמן מדוע, אם כך, דרש לתת אישור, הסביר כי עשה זאת כדי להבטיח את שליטתו על ירי הצלפים, ולהוות "מסננת" לירי זה⁴⁹.

בראשית הדברים יצוין, כי אף ניצב רון, אשר עשה שימוש בירי צלפים באום אלפחם באותו יום, העיד בפני הוועדה כי לא בחן במו עיניו כל מיידה אבנים לגביו התבקש אישור, טרם מתן אישור, אלא הסתמך על שיקול הדעת של הצלפים; עם זאת, הוועדה לא הזהירה את ניצב רון

⁴⁷ דב לוצקי, הודעתו בפני אוספי החומר מיום 26.2.01; המכונה ס', עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה. יצוין כי אף ניצב רון נתן הסבר דומה לדברים בעדותו בשלב השני בפני הוועדה; וכן המכונה ו.ר., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 16.1.01.

⁴⁸ ר' לעיל בהקשר הרלוונטי.

⁴⁹ ר' לעיל בהקשר זה.

בנקודה זו, ואף לא מצאה לנכון להתייחס לכך כאל מחדל בדו"ח אותו כתבה. לעומת זאת, בחרה הוועדה לציין התנהלות זו כמחדל בהקשר להתנהגותו של נצ"מ ולדמן, בנוסף על שאר המחדלים שאירעו לדעתה גם באום אלפחם. לא נמצא הסבר לפער זה בהתייחסות הוועדה לגבי שני החשודים.

נראה כי אף אם טעה נצ"מ ולדמן בכך שאישר ירי חי רק על סמך דיווח, וללא שראה את המצב בעיניו, ספק אם יש בצעד זה כשלעצמו (ובהנחה שלא היה לו יסוד לפקפק בדיווח) משום ביצוע עבירה פלילית. זאת ועוד, נראה כי הנוהל המבצעי איננו מחייב את המפקד הבכיר לעמוד עם הצלפים בעמדה ולראות במו עיניו את הסכנה. המפקד הבכיר בגזרה אמור לפקד על האירוע כולו ולנהל גזרה שלמה, עמוסה בהתרחשויות קשות. לשם כך, מטבע הדברים, הוא רשאי להסתמך על דיווחים שהוא מקבל מפקודיו שהם אנשי מקצוע.

לגופו של עניין, העובדה שנצ"מ ולדמן לא בחן כל מטרה בעצמו טרם אישר את הירי, אינה מלמדת כי הירי לא בוצע לעבר מתפרעים שהיוו סכנה ממשית לחיי השוטרים. הראיות מצביעות, כי ההנחיה של נצ"מ ולדמן לצלפים היתה לפתוח באש רק לעבר מידי אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה, אשר סיכנו סכנה ממשית את חיי השוטרים בשטח. עוד עולה מהראיות, כי ההנחיה בוצעה לכאורה כלשונה.

כיוון שמסקנתנו היא שאין אפשרות לשלול את הטענה לפיה ידוי אבנים באמצעות רוגטקה בנסיבות שהיו בנצרת באותו יום, היווה סכנה ממשית לחיי השוטרים, נראה כי אין נפקא מינה אם נצ"מ ולדמן בחן כל אובייקט טרם מתן האישור, כל עוד הירי בוצע על פי ההנחיות, היינו, רק במצב של סכנת חיים. מפקד בכיר בגזרה אמור לשלוט במכלול האירוע. מטבע הדברים, לא ניתן לחייבו להימצא בכל רגע נתון במיקום שיאפשר לו לראות במו עיניו בזמן אמת את המטרה לגביה מתבקש אישור ירי צלפים. המציאות מלמדת, כי מפקד בכיר חייב להסתייע בגורמים נוספים בנסיבות שכאלה לצורך קבלת החלטות, ולכאורה כך פעל ניצב משנה ולדמן.

לסיכום, על מנת שניתן יהיה לבקש מבית המשפט לקבוע בהליך פלילי, שפקודת הירי ניתנה למרות שלא היתה סכנה ממשית לחיי השוטרים והאזרחים, יהיה צורך להביא בפני בית המשפט ראיות המוכיחות מעבר לספק סביר, כי ידוי אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה, בנסיבות שהיו בנצרת באותו יום, אינו מהווה סכנה ממשית. מנגד, כל שעל החשודים לעשות הוא לטעת ספק סביר ביחס לאפשרות זו.

לאור הדברים האמורים לעיל, ניכר כי אין בחומר שנאסף ראיות מספיקות ברמה הנדרשת במשפט פלילי, על מנת לאיין ספק סביר בנדון.

התנאי השני לתחולת הסייגים לאחריות פלילית - מידתיות

30. התנאי השני להתקיימות הסייגים לאחריות פלילית הקבועות בחוק העונשין, הוא תנאי המידתיות: האם הפעלת הצלפים נעשתה במידה שלא עלתה על מה שסביר לעשות למניעת אותה פגיעה?

31. בתת פרק זה יש לבחון האם ירי באש חיה על ידי צלפים הוא מידתי לסכנה שנשקפה מהמתפרעים שידו אבנים באמצעות קלע דוד או רוגטקה מטווח שמסכן חיים. בעניין זה נבקש להפנות לניתוח בפרק הדן בירי הצלפים באום אלפחם, שכן הדברים שנכתבו שם, יפים גם לארוע הנדון כאן.

התנאי השלישי להתקיימות הסייגים לאחריות פלילית - אי קיום אמצעים

אחרים למיגור הסכנה

32. התנאי האחרון שנקבע במסגרת הסייגים לאחריות פלילית בחוק העונשין הוא כי לא היתה דרך אחרת למנוע את אותה פגיעה. השאלה מקבלת בענייננו משנה תוקף נוכח העובדה שירי הצלפים בוצע כלפי מתפרעים שהיו במרחק של בין 10 עד 50 מ' מכוחות המשטרה, אותם סיכנו; ולכן נשאלת השאלה האם לא היה מקום לעשות שימוש בכדורי גומי או גז.

ניצב משנה ולדמן נשאל על כך על ידי הוועדה והשיב:

”... המטרה של ירי חי זה למנוע פגיעה מיידית וממשית, פגיעה קטלנית בשוטרים. זה מתאים ירי חי, מכיוון שזה ירי מדויק שיכול למנוע. ירי גומי, שהוא פחות מדויק, כאשר הכוח שנשא את הגומי, לא ראה בכלל את המטרה, הוא הרבה יותר בעייתי...”⁵⁰.

וכן:

”... הצלפים פעלו מול אותם אנשים, אותם מתפרעים, שהשוטרים הרגילים לא יכלו להבחין בהם ולא יכלו לראות אותם, מכיוון שהם הגיעו לאורך הסמטאות. אני גם חושב שהירי ושימוש בצלפים, הוא ירי הרבה יותר מדויק. הוא ירי הרבה פחות קטלני משימוש בכלים אחרים...”⁵¹.

33. בחומר הראיות ישנם חיזוקים לטענת נצ”מ ולדמן, לפיה המתפרעים לכיוונם ירו הצלפים התמקמו בסמטאות ומידי פעם התקרבו לכוח, ידו אבנים באמצעות קלע וחזרו להתחבא בסמטאות⁵². בנסיבות אלה, לא נמצאה אפשרות לסתור את טענת ולדמן, כי לא ניתן היה

⁵⁰ נצ”מ ולדמן, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

⁵¹ נצ”מ ולדמן, עדותו בשלב השני בפני הוועדה; וגם נצ”מ ולדמן, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

⁵² המכונה ס’, עדותו בשלב השני בפני הוועדה. והמכונה ס’, עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

לעשות שימוש באמצעים אחרים על ידי הכוחות בשטח, על מנת למנוע את הסכנה הממשית לחיי השוטרים בשטח, עקב מעשי המתפרעים הללו.

בנוסף, כפי שצוין בפרק בנושא אום אלפחם, אנשי משטרה רבים העידו בפני הוועדה, כי השימוש בירי צלפים עדיף על פני שימוש בירי כדורי גומי על ידי אנשי המשטרה בשטח, זאת משום שהצלפים בדרך כלל פוגעים בדיוק במטרה אליה הם מכוונים, ולכן בכוחם להבטיח פציעה בלבד, בעוד שהשוטרים בשטח אינם מצוידים באמצעים שיבטיחו דיוק בירי. מהעדויות עולה, וכך סברה גם הוועדה⁵³, כי ירי כדורי גומי, בשל הפיזור רב, אינו מדויק ולכן ירי כזה עלול לפגוע פגיעה קטלנית יותר מירי אש חיה באמצעות צלף, שיש בכוחו למקד את הפגיעה ברגליים⁵⁴. יודגש, כי במהומות אוקטובר עצמן נהרגו ונפגעו קשות אנשים שנורו מכדורי גומי.

34. בנסיבות אלה, נראה כי אין ראיות מספיקות להוכיח במשפט פלילי עבר לספק סביר, כי היתה לנצ"מ ולדמן אפשרות לעשות שימוש באמצעים אפקטיביים אחרים במקום ירי צלפים, וכי למרות זאת – הוא נמנע מלעשות כן.

התייחסות לטענות עדאלה בדו"ח שפורסם מטעמם באוקטובר

2006

35. להלן נתייחס לטענות ספציפיות שהועלו על-ידי עדאלה בדו"ח מטעמם. יצוין כי הטענות הנוגעות לירי הצלפים הובאו בשני פרקים שונים. ההתייחסות להלן תהיה לטענות הנוגעות לשימוש בירי צלפים בנצרת ביום 2.10.00. עוד יצוין, כי חלק ניכר מהטענות קיבל התייחסות בגוף חוות הדעת. עם זאת, על מנת להביא את הדברים בצורה מסודרת, רוכזו הטענות בפרק נפרד.

36. עיקר הטענות הנוגעות לירי הצלפים בנצרת ביום 2.10.00 מתייחסות לאי קיום סכנה ממשית. להלן תידונה הטענות, כשבפתח כל סעיף תובא הטענה בציטוט, ומייד לאחר מכן תובא ההתייחסות לטענה.

מתן אישור לירי אף במקרים בהם לא היתה סכנה ממשית

"...מח"ש מתעלמת גם מראיות ישירות וברורות, אשר מוכיחות כי הוראות הפתיחה באש לצלפים כללו במפורש, הן באום אלפחם והן בנצרת ביום 2.10.00, היתר לירי גם כאשר לא התקיימה סכנה ממשית ומיידית לחיים..."⁵⁵.

⁵³ ר' מסקנות הוועדה בחלק העוסק בשימוש בגלילוני גומי.

⁵⁴ עמ' 41 לפרק הדן בירי הצלפים באום אלפחם.

⁵⁵ בהקשר זה ר' אף סעיף 69 לדו"ח.

37. טענה זו מתייחסת לדו"ח שכתב המכונה י.ט., מפקד צוותי הימ"מ שהיו בנצרת באותו יום, בו כתב, כי הוראות הפתיחה באש שקיבלו הצלפים מולדמן היו :

"צלפים: א. סכנת חיים ממשית, ירי על מנת לנטרל. ב. בקבוק תבערה בטווח מסוכן - ירי לרגליים חלק תחתון. ג. קלע דוד בטווח מסוכן - ירי לרגליים חלק תחתון. הוחלט שמלבד סכנת חיים ממשית, כל ירי צלפים יאושר על ידי ממ"ר".

טענה זו נידונה בחוות הדעת בהרחבה ונדחתה. ר' התייחסות מפורטת לסוגיה בגוף חוות הדעת.

תהליך אישור הירי

"...לשיטת מח"ש, ירי הצלפים אירע כאשר התקיימה סכנה ממשית ומיידית לחיי שוטרים במקום. לפי מח"ש הירי של הצלפים בוצע "שניות אחדות לפני זריקת אבנים לעבר השוטרים". זאת אף שירי הצלפים בוצע לאחר מערכת ארוכה של דיווחים ואישורים, כפי שנטען על ידי הצלפים וולדמן עצמו"⁵⁶.

38. כאמור לעיל, הצלפים העידו, כי ירו לעבר מתפרעים, אשר פעולת הידוי שלהם היתה פעולה מתמשכת. דהיינו, לאחר שראו מתפרע שמיידיה אבן באמצעות קלע דוד ומסכן חיי אדם, פנו לקבל אישור לירות לעברו ולאחר שקיבלו את האישור, במידה וראו את אותו המתפרע עושה פעולות הכנה לקראת ידוי נוסף של קלע אבן באותו האופן, היו יורים לעברו. מסקנתנו היא, כי אין בצורך בקבלת אישור בנסיבות הענין כדי לשלול את קיום הסכנה.

ר' התייחסות מפורטת לסוגיה בגוף חוות הדעת.

אי פיקוח על הירי

"... לאי חוקיות השימוש בצלפים בנצרת ביום 2.10.00 חומרה מיוחדת, בהתחשב בחוסר הפיקוח על ירי הצלפים מצד המפקד המשטרתי בזירה, הממ"ר ולדמן, כפי שנקבע בדו"ח ועדת אור..."⁵⁷.

39. ר' התייחסות מפורטת לסוגיה בגוף חוות הדעת.

⁵⁶ בהקשר זה ר' אף הערות 85-86 לדו"ח.
⁵⁷ בהקשר זה ר' אף סעיף 82 לדו"ח עדאלה.

סיכום

40. ביום 1.10.2000 התפתחו אירועים אלימים בין המשטרה לבין מפירי סדר בכל אזור הצפון. אירועים קשים במיוחד התרחשו בנצרת, שם נהרג אחד המפגינים, ושוטר נפצע לאחר שנורה מאש חיה על ידי המתפרעים.

ביום 2.10.00, בשל הלוויה של המפגין שנהרג ביום 1.10.00, ואשר תוכננה לשעות אחר הצהריים, וכן בשל חשש להסלמת האלימות נגד שוטרים, וחשש לניסיון השתלטות על תחנת המשטרה, תוגברו הכוחות בנצרת בשני צוותים של הימ"מ, אשר כללו גם צלפים.

בשעות אחר הצהריים, בעקבות הסלמת האלימות נגד השוטרים, נתן נצ"מ ולדמן, המפקד הבכיר בשטח, הנחיה להפעלת צלפים. הצלפים בצעו ירי ממוקד נגד מתפרעים שידו אבנים באמצעות קלע דוד/רוגטקה לעבר כוחות המשטרה.

41. אכן, הפעלת ירי אש חיה בידי צלפים לכיוון אזרחים הינה צעד קיצוני וקשה. עם זאת, על מנת שניתן יהיה להעמיד לדין פלילי בגין צעד זה, עלינו לוודא, כי יש בידינו ראיות מספיקות על מנת להוכיח כי לא היה צידוק לתת את ההנחיה, בנסיבות שהיו בנצרת באותו יום וכי לא נשקפה לשוטרים סכנת חיים ממשית כפועל יוצא מהשימוש שנעשה נגדם ע"י מיידי אבנים באמצעות רוגטקות/קלע דוד. כאמור לעיל, לאחר בחינת חומר הראיות, לא נמצאו ראיות שבכוחן לשלול את טענת החשוד, כי צידוק כאמור היה קיים.

42. נראה כי הפעלת הצלפים הינה - לכל היותר, החלטה הנובעת משיקול דעת מבצעי מוטעה מצידו של נצ"מ ולדמן, שאינו מגיע כדי עבירה פלילית.⁵⁸

יתרה מכך, יש לזכור כי באותו היום הופעלו צלפים בנסיבות כמעט זהות על ידי מפקד המחוז, ניצב אליק רון, בצומת אום אלפחם.⁵⁹ **נצ"מ ולדמן העיד, כי ניצב רון הודיע לו על הגעת הצלפים אליו ואישר לו להפעיל אותם.** לפיכך, לאור המסקנה, כי אין ראיות מספיקות בכדי להוכיח כי החלטת ניצב רון להפעיל צלפים באום אלפחם היתה בלתי מוצדקת, לא ניתן לקבוע כי הפעלת צלפים בנסיבות זהות, על ידי נצ"מ ולדמן, אינה מוצדקת.

43. נוסף כי אף אם היו די ראיות להוכיח ברמה הנדרשת במשפט פלילי, כי הפעלת הצלפים על ידי ניצב רון נעשתה שלא כדין, הרי שמהרגע בו אישר רון לנצ"מ ולדמן להפעיל צלפים בנסיבות הללו [טענה שלא ניתן לשלול], ומאחר שנצ"מ ולדמן פעל על-פי הנחיותיו של רון,

⁵⁸ לעניין העמדה לדין בגין הפעלת שק"ד לקוי, ר' סיכום בחוות הדעת בנושא אום אל פאחם.
⁵⁹ ישנו הבדל בין הפעלת הצלפים באום אלפחם לבין הפעלתם בנצרת, והתייחסנו אליו בגוף חוות הדעת (המרחק בין המתפרעים שנורו לבין השוטרים בשטח). עם זאת, נראה כי הבדל זה אינו מהותי לצורך בחינת האחריות בהיבט הפלילי, ככל שלא ניתן לשלול שהאמצעי החריג הופעל כדי למנוע סכנת חיים מיידי אבנים באמצעות רוגטקה/קלע דוד.

במישרין או בעקיפין, יש גם בכך כדי לבסס הגנה לולדמן, כמי שפעל על פי הנחיות בכיר ממנו בהיררכיה המשטרית⁶⁰. לכך אף נוסף את הקושי להוכיח קשר סיבתי בין ירי הצלפים לפציעות לגביהן נאספו עדויות בחומר שנאסף.

44. הוועדה סמכה מסקנותיה לגבי הפעלת הצלפים בנצרת על בסיס אותם טיעונים שעלו בדו"ח הוועדה בנוגע להפעלת הצלפים באום אלפחם. לאחר בחינת הענין הגענו למסקנה, כי הראיות שנאספו לגבי ירי הצלפים באום אל פאחם ובנצרת, אינן מספיקות להעמדה לדין פלילי.

45. אשר על כן המלצתנו היא להותיר את החלטת מח"ש בעניין גניזת התיק על כנה.

⁶⁰ אלא אם מדובר בהנחיה שמהווה פקודה בלתי חוקית בעליל, ונראה כי אין אלה פני הדברים.